

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 4, Article Number: 2C0043

NWSA-VOCATIONAL SCIENCES

Received: March 2012
Accepted: September 2012
Series : 2C
ISSN : 1308-7355
© 2010 www.newwsa.com

Aybala Demirci

Işıl Şimşek

Gazi University
aybalademirci@gmail.com
isilsimsek@gazi.edu.tr
Ankara-Turkey

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İLAÇ KULLANIMINA YÖNELİK TUTUMLARI

ÖZET

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin ilaç kullanım tutumlarını belirlemektir. Araştırmanın örneklemi, Ankara Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerden gelişigüzel seçilen ve çalışmaya katılmayı kabul eden 238 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin %53.8'i 21 ve daha küçük yaşta ve %46.2'si 21 ve daha büyük yaşta. Öğrencilerin %64.7'si kız, %35.3'ü erkektir. Öğrencilerin tamamına yakını bekârdır ve büyük çoğunluğunun sosyal güvencesi bulunmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun sigara ve alkol kullanmadıkları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin ilaç kullanım tutumları olumlu değerlendirilebilirse de, konunun önemini pekiştirmek amacıyla öğrencilerin akılcı ilaç kullanımı hakkında bilgilendirilmeleri önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencisi, İlaç, İlaç Kullanımı, Akılcı İlaç Kullanımı, İlaç Tüketim Tutumları

ATTITUDES OF USING MEDICINE OF UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

The aim of the research was to determine the attitude of using medicine among university students. The sampling of the research consisted of 238 volunteers chosen randomly attending to the department of Ankara Gazi University, Faculty of Vocational Education, Department of Home Economics and Nutrition Education. Of the students, 53.8% were at the age of 21 and younger and 46.2% were over 21; 64.7% were girls and 35.3% were boys. At the end of the research, it is likely to recommend that if the attitude of using medicine among students can be evaluated positively, students should be informed about students' reasonable using of medicine in order to emphasize the significance of the issue.

Keywords: University Students, Medicine, Using Medicine, Reasonable Using of Medicine, Attitude of Using Medicine

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Hastalıkların tedavisinde ilacın kullanımı önemlidir (Anon_a,2011). İlaç, canlı organizma tarafından alındığında vücut işlevlerinde değişiklik yapan maddedir. Vücudun işleyişini etkileyen ve hastalıkları iyileştirmek için kullanılan kimyasal maddelere ilaç denilmektedir. (Anon_b, 2011). İlaç, organizmadaki işlevi ya da süreci değiştirir; hastalıklara tanı koyma, hastalıkların tedavisinde, önlenmesinde, hastalık belirtilerini ortadan kaldırmada ve cerrahi işlemleri kolaylaştırmada ilaçlardan yararlanır (Karakurt ve arkadaşlar, 2010:505).

Türkiye genelinde bireylerin akılcı ilaç kullanmadıkları bilinmektedir. Bireyler hasta olduklarında daha önce kullandıkları ve ellerinde bulunan mevcut ilaçları kullanabildikleri gibi, yakın çevrelerinin tavsiyesi ile onlardan ilaç alıp kullanabilmektedirler. İlaçların hasta tedavisindeki kullanımında gerekli kurallara dikkat edilmelidir. Eğer hekimin önerisi doğrultusunda ilaç kullanılırsa hastanın tedavisi başarılı olur. Hekim önerisi dışında ilaç kullanılırsa, ilaç hastayı tedavi etmediği gibi zarar da verebilir. Hastalığın tedavisi için kullanılan ilaç hastanın iyileşmesini sağlar. Ancak unutulmamalıdır ki, kullanılan her ilaç vücut için yabancı madde özelliğindedir. Dolayısıyla ilaçların, hastalığın tedavisi yanında zararlı yan etkileri de bulunabileceği göz ardı edilmemelidir. Vücut ilaçların zararlı yan etkilerini en aza indirmek için bütün gücünü kullanır. İlaçlar, yan etkilerinden dolayı zorunlu kalmadıkça kullanılmamalıdır. Kullanmak zorunda kalındığında ise yeterli dozlarda alınmalıdır. İlaç kullanımında en doğru uygulama hekimin tavsiye ettiği ilaçların önerilen miktarda ve zamanında kullanılmasıdır (Aycan, 2002:278; Anon_a,2011).

Uzmanlar üzerine ilaç ve vitamin kullanımının yarardan çok zarar getireceğini belirterek, gereksiz alınan ilaçların neden olduğu sağlık sorunlarına dikkat çekmektedirler. Her yıl 2 milyondan fazla kişinin yanlış ilaç kullanımına bağlı, ilaçların bazı olumsuz reaksiyonları sonucu çeşitli zararlar gördüğü belirtilmektedir (Anon, 2009).

Yılmaz ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, öğrencilerin reçetesiz ilaç kullanma durumlarının düşük olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin reçeteli olarak en fazla analjezik ve antibiyotik türü ilaçları kullandığı ve herhangi bir hastalık durumunda alternatif tedavi yöntemlerini daha az kullandıkları saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin ilaç/tıbbi ürünlerin pazardaki satış ve tüketim sürecine yönelik tutumlarının incelendiği diğer bir çalışmada (Demircan ve arkadaşları, 2010) öğrencilerin 70.4'ünün ilaç/tıbbi ürünlerin reklamlarının televizyonda yapılmasına karşı olduğu, %64.7'sinin ise televizyon dışı medyada yapılmasına karşı oldukları belirlenmiştir. Özçelikay ve arkadaşları (1995) öğrencilerin tedavi tamamlanmadan hastalığın belirtileri ortadan kalkınca ilaç kullanmayı bıraktıklarını belirlemiştir. Arpacı ve arkadaşlarının (2008:515) yaşlıların ilaç kullanım tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada yaşlıların her zaman, aldığı ilaçları takvime işaretledikleri, doktora gitmeden kendi başına ilaç aldıkları, arkadaşlarına iyi gelen ilaçları kullandıkları belirlenmiştir. Bilinçsiz ilaç kullanımı insan sağlığına olumsuz etkileri bulunmaktadır. Gençlerin etkilenecek tüketici gruplarından biri olması nedeniyle üniversite öğrencilerinin konuya ilişkin mevcut tutumlarının bilinmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin ilaç kullanım tutumlarını değerlendirmektir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Ülkemizde ilaçların gelişigüzel kullanıldığı ve ekonomik sıkıntı gibi nedenlerle sağlık kurumuna başvuramama, sağlık kurumuna başvuracak zaman bulamama, stres ve psikolojik sorunlar gibi nedenlerle özellikle üniversite öğrencilerinin ilaçları bilinçsiz ve yanlış tükettikleri gözlenmiştir. İlaç, bilinçli bir şekilde kullanıldığında insan sağlığı ve yaşamına olumsuz bir etkiye bulunmaz ancak yanlış ilaç kullanımı yaşamı tehdit edebilir. Bu durum halk sağlığı için önemli bir husustur. İlaç kullanımında hekim, eczacı ve hasta üçgeninden söz etmek mümkündür. Özellikle genç tüketicilerin toplumda orta ve uzun vadede etkilenecek gruplar arasında yer almaları nedeniyle üniversite öğrencilerinin konu hakkındaki mevcut davranış ve tutumlarının bilinmesi önemlidir (Demircan ve arkadaşları, 2010:277).

3. YÖNTEM (METHOD)

Tanımlayıcı tipte planlanan araştırmanın evrenini Ankara Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi bölümünde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme bu öğrencilerden gelişigüzel seçilmiş ve çalışmaya katılmayı kabul eden 238 öğrenci alınmıştır. Araştırma verileri Mart 2009-Aralık 2010 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde konu ile ilgili diğer çalışmalardan ve uzman görüşlerinden destek alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanan ve ön uygulamaları yapılan anket formu kullanılmıştır. Anket formu, demografik ve öğrencilere ilişkin özellikleri inceleyen 15, öğrencilerin hastalık ve ilaca ilişkin özellikleri ile ilgili 5 sorudan ve öğrencilerin ilaç kullanımı ile ilgili tutumlarını inceleyen likert tipinde 26 ifadeden oluşmuştur. Elde edilen veriler SPSS 15.0 paket programından yararlanılarak analiz edilmiş ve dağılım tabloları oluşturulmuştur. Öğrencilerin ilaç kullanımı ile ilgili tutumları likert tipi ifadelerle verilen cevaplar ile ölçülmüştür. İfadelere verilen cevaplar "her zaman", "genellikle", "bazen", "nadiren" ve "hiçbir zaman" olarak 5 kategoride ele alınmıştır. Öğrencilerin ilaç kullanım tutumlarının değerlendirilmesinde cinsiyet durumunun etkisi t testi ile araştırılmıştır. İstatistiksel önemlilik sınırı 0.05 ya da 0.001 olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %53.8'i 21 ve daha küçük yaşta, %46.2'si 21 ve daha büyük yaşta. Öğrencilerin %64.7'si kız, geriye kalanlar (%35.3) ise erkektir. Öğrencilerin tamamına yakını (%97.9) bekârdır ve büyük çoğunluğunun (%87.0) sosyal güvencesi bulunmaktadır. Yılmaz ve arkadaşları (2008:75) tarafından yapılan çalışmada da, öğrencilerin %85.8'inin sağlık güvencesi olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde, anne (%63.9) ve babaların (%44.5) çoğunluğunun okuryazar, ilkökul mezunu oldukları görülmektedir. Annelerin çoğunluğu (%87.4) ev hanımı, babalarının yaklaşık yarısı (%42.4) emeklidir. Ailelerinin aylık gelir miktarı 1000 TL ya da daha az olanlar %60.5 oranında iken, %39.5'inin aylık gelir miktarı 1000 TL ya da daha fazladır. Öğrencilerin yarısı (%50.0) yurttan, geriye kalanlar aileleri ile (%10.9) ve arkadaşları ile evde (%39.1) ikamet etmektedir (Tablo 1). Öğrencilerin çoğunluğunun sigara (%80.7) ve alkol (%83.6) kullanmadıkları belirlenmiştir (Tablo 2). Orak ve arkadaşlarının (2004:2) yaptığı çalışmada ise, öğrencilerin yaklaşık yarısının sigara içtiği, %15'inin alkol kullandığı belirlenmiştir. Araştırma bulguları ile farklılıklar görülmektedir. Bu fark araştırmaların yapıldığı

yıldan kaynaklanabilir; aynı zamanda bu durumda 2009 yılından beri kapalı alanlarda sigara içme yasağı uygulaması da etkili olabilir.

Tablo 1. Öğrencilere ilişkin demografik özellikler
(Table 1. Demographic characteristics of students)

Yaş	Sayı	%	Medeni durumu	Sayı	%
≤ 20	110	46.2	Evli	5	2.1
21 ≤	128	53.8	Bekâr	233	97.9
Cinsiyet			Sosyal güvence		
Kız	154	64.7	Var (SGK)	207	87.0
Erkek	84	35.3	Yok	31	13.0
Toplam	238	100.0	Toplam	238	100.0
Eğitim durumu Anne			Eğitim durumu Baba		
Okuryazar değil	17	7.1	Okuryazar değil	2	0.8
Okuryazar/İlkokul	152	63.9	Okuryazar/İlkokul	106	44.5
Ortaokul	25	10.5	Ortaokul	43	18.1
Lise	38	16.0	Lise	58	24.4
Yüksekokul	6	2.5	Yüksekokul	29	12.2
Meslek Anne			Meslek Baba		
Memur	7	2.9	Memur	30	12.6
İşçi	8	3.4	İşçi	43	18.1
Serbest meslek	5	2.1	Serbest meslek	62	26.1
Emekli	10	4.2	Emekli	101	42.4
Ev Hanımı	208	87.4	Vefat etmiş	2	0.8
Toplam	238	100.0	Toplam	238	100.0
Yaşanan yer			Aylık gelir miktarı (TL)		
Yurtta	119	50.0	≤ 1000	144	60.5
Arkadaş ile evde	93	39.1	1001 ≤	94	39.5
Aile ile evde	26	10.9			
Toplam	238	100.0	Toplam	238	100.0

Tablo 2. Öğrencilerin sigara ve alkol kullanma durumları
(Table 2. Smoking and alcohol consumption habits of students)

Sigara Kullanma Durumu	Sayı	%
Kullanmayan	46	80.7
Kullanan	192	19.3
Alkol Kullanma Durumu		
Erkek	391	83.6
Kız	39	16.4
Toplam	238	100.0

Yılmaz ve arkadaşları (2008:73) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş olup, öğrencilerin %44.1'inin arkadaşlarıyla evde kaldığı %84.6'sının sigara, %88.8'inin alkol kullanmadıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin %88.2'sinin herhangi bir kronik hastalığı yokken, kronik hastalığı olanların sinüzit, bronşit (%35.7) ve migren (%32.1) hastası olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde bir başka çalışmada öğrencilerin %91.3'ünün kronik bir hastalığa sahip olmadığı belirlenmiştir (Yılmaz ve arkadaşları, 2008:74). Öğrenciler hastalandıklarında doktora gittiklerini (%74.8), yakınlarından tavsiye aldıklarını (%17.6), hastalığın geçmesini beklediklerini (%3.8), eczaneye gittiklerini (%2.1) ve kendilerine bitkisel tedavi uyguladıklarını (%1.7) ifade etmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin hastalık ve ilaca ilişkin özellikleri
(Table 3. Disease and medicine-related characteristics of students)

Kronik Hastalığının Olma Durumu	Sayı	%
Kronik Hastalığı Olmayan	210	88.2
Kronik Hastalığı Olan	28	11.8
Toplam	238	100.0
Kronik Hastalıklar		
Sinüzit, bronşit	10	35.7
Migren	9	32.1
Nefes darlığı, astım, alerji	4	14.2
Ülser	1	3.6
Romatizma	1	3.6
Migren	1	3.6
Behçet hastalığı	1	3.6
Farenjit	1	3.6
Anemi	1	3.6
Toplam	28	100.0
Hastalık durumunda yapılanlar		
Doktora giden	178	74.8
Yakınlarının tavsiyelerinden yararlanan	42	17.6
Geçmesini bekleyen	9	3.8
Eczaneye giden	5	2.1
Bitkisel tedavi uygulayan	4	1.7
Toplam	238	100.0
Bilgi kaynakları*		
Yakın çevre	231	97.1
Doktor	166	69.7
Prospektüs	57	23.9
Eczacı	49	20.6
Kitle iletişim araçları (K.İ.A)	7	2.9
İlaç Kullanma Nedenleri*		
Ağrı	183	76.9
Mide rahatsızlıkları	19	8.0
Yorgunluk	15	6.3
Psikolojik sorunlar	6	97.5
Uyku sorunları	4	98.3
Diğer**	36	15.1

*Birden fazla seçenek işaretlenebilmiştir.

** Anemi, alerji, astım, soğuk algınlığı v.b.

Öğrencilerin %97.1'i ilaçla ilgili bilgileri yakın çevrelerinden almaktadır. Bu bilgi kaynağını doktor (%69.7), prospektüs (%23.9), eczacı (%20.6) ve kitle iletişim araçları (%2.9) izlemektedir. Araştırmaya alınan öğrencilerin %98.3'ünün uyku sorunları, %97.5'inin psikolojik sorunlar ve %76.9'unun ağrı nedeni ile ilaç kullandıkları tespit edilmiştir. Bu ilaç kullanma nedenlerini mide rahatsızlıkları (%8.0), yorgunluk (%6.3) ve diğer sorunlar (anemi, alerji, astım, soğuk algınlığı vb.) izlemektedir (Tablo 3).

Yapılan bir çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin %36.6'sının ilaçları ağrıyı gidermek için kullandığı, %67.1'inin ilaç hakkındaki bilgiyi prospektüsten edindiği bildirilmiştir (Yılmaz ve arkadaşları, 2008:75).

Öğrencilerin; her zaman yaptıklarını belirterek en fazla katıldıkları ilaç kullanım tutumları, ilacı eczaneden alma (%79.4), son kullanma tarihi geçen ilacı imha etme (%60.1), ilacı kullanmadan önce son kullanma tarihini okuma (%55.0), ilaç prospektüsünü okuma (%53.4) ve ilacı prospektüste önerdiği şekilde saklama (%40.8) olmuştur. Hiçbir zaman cevabının en çok verildiği tutumlar ise; son kullanma tarihi geçmeyen ancak kullanmadığı ilacı ilgili kurumlara teslim etme (%63.4), ilacın kutusunu attığı için son kullanma tarihini tespit edememe (%61.3), çevresinde aynı hastalığı bulunanların ilacını kullanma (%55.5) ilacın yan etkisi ile karşılaştığında doktora danışmadan ilacın dozunu azaltma (%52.5) ve son kullanma tarihi geçmeyen ancak kullanmadığı ilacı yakın çevresine verme (%47.5) olmuştur (Tablo 4).

Karakurt ve arkadaşları (2010:507) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin %83.6'sının ilaç kullanmadan önce prospektüsünü okuduğu, %47.9'unun yakınmaları sona erdiğinde ilaç kullanmayı bıraktıkları, öğrencilerin %23.2'sinin reçetesiz ilaç kullandıkları saptanmıştır. Hastaların çoğu başkasının önerdiği ilacı doktora danışmadan kullanmadıklarını, %23.2'si bu ilaçları kullandığını ifade etmiştir (Özçelikay, 2001:14).

Tablo 4. Öğrencilerin İlaç Kullanımı ile İlgili Tutumları (n=238)
(Table 4. Attitudes of using medicine of students (n=238))

İlaç Kullanımı ile İlgili Tutumlar	1. Herzaman		2. Genellikle		3. Bazen		4. Nadiren		5. Hiç	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
1. İlaç prospektüsünü okurum.	127	53.4	77	32.4	25	10.5	5	2.1	4	1.7
2. İlacı eczaneden alırım.	189	79.4	37	5.5	9	3.8	3	1.3	-	-
3. İlacı kullanmadan önce son kullanma tarihini okurum.	131	55.0	59	4.8	28	11.8	12	5.0	8	3.4
4. İlacı yakın çevremden temin ederim.	12	5.0	22	9.2	58	24.4	92	38.7	54	2.7
5. Evde bulunan ilaçları kullanırım.	7	2.9	49	20.6	90	37.8	60	25.2	32	3.4
6. İlacı prospektüste önerdiği şekilde saklarım.	97	40.8	96	40.3	27	1.3	8	3.4	10	4.2
7. İlacı ecza dolabında saklarım.	3	14.7	37	15.5	44	8.5	38	16.0	84	5.3
8. İlacı buzdolabında saklarım.	44	8.5	69	29.0	66	7.7	21	8.8	38	6.0
9. İlacı kendimi iyi hissedince bırakırım	50	21.0	86	36.1	44	8.5	33	13.9	25	10.5
10. İlaç kullanırken doktorun önerdiği süreye uyarım.	84	35.3	77	32.4	47	19.7	25	10.5	5	2.1
11. İlaçla ilgili eczacıdan bilgi alırım.	77	2.4	72	30.3	47	19.7	28	11.8	14	5.9
12. Hastalık tekrarlayınca doktora danışmadan aynı ilacı kullanmaya devam ederim.	10	4.2	51	21.4	57	3.9	56	23.5	64	26.9
13. İlaç kullanırken prospektüsteki süreye uyarım.	55	23.1	75	31.5	71	9.8	24	10.1	12	5.1
14. İlacın yan etkisi ile karşılaştığımda doktora başvururum.	89	7.4	74	31.1	33	13.9	20	8.4	22	9.2
15. İlacın yan etkisi ile karşılaştığımda doktora danışmadan ilacın dozunu azaltırım.	11	4.6	23	9.7	28	1.8	51	21.4	125	2.5
16. Çevremde aynı hastalığı bulunanların ilacını kullanırım.	4	1.7	16	6.7	36	15.1	50	21.0	132	5.5
17. İlacın yan etkisi ile karşılaştığımda doktora danışmadan ilacı kullanmayı bırakırım.	28	11.8	41	17.2	46	9.3	36	15.1	87	36.6
18. İlacımı aynı saatlerde kullanırım.	2	24.4	119	50	41	7.2	15	6.3	5	2.1
19. İlacı kutusundan çıkararak kullanırım.	50	21.0	54	22.7	39	6.4	36	15.1	59	4.8
20. Son kullanma tarihi geçmeyen ancak kullanmadığım ilacı yakın çevreme veririm.	7	2.9	26	10.9	36	5.1	56	23.5	113	7.5
21. İlaç kullanımında yakın çevremden tavsiye alırım.	13	5.5	35	14.7	62	6.1	57	23.9	71	9.8
22. Doktora gitmeden kendi başıma ilaç satın alıyorum ve içiyorum.	5	2.1	19	8.0	36	15.1	52	21.8	126	2.9
23. Son kullanma tarihi geçmeyen ancak kullanmadığım ilacı ilgili kurumlara teslim ederim.	9	3.8	11	4.6	27	11.3	40	16.8	151	63.4
24. Memnun kaldığım ilacı yakın çevreme öneririm.	18	7.6	34	14.3	56	23.5	50	21.0	80	33.6
25. Son kullanma tarihi geçen ilacı imha ederim.	143	60.1	38	16.0	10	4.2	15	6.3	32	13.4
26. İlacın kutusunu attığım için son kullanma tarihini tespit edemem.	7	2.9	12	5.0	34	14.3	39	16.4	146	1.3

Üniversite öğrencilerinin ilaç kullanım tutumlarına cinsiyetin etkisi incelendiğinde; "ilaç prospektüsünü okuma" ($t=2.55$, $p<0.05$), "ilaç kullanırken prospektüsteki süreye uyma" ($t=1.91$, $p<0.05$), "memnun kaldığı ilacı yakın çevresine önerme" ($t=2.38$, $p<0.05$), "ilaç kutudan çıkararak kullanma" ($t=3.54$, $p<0.01$) ifadelerinde kız ve erkek öğrencilerin arasında önemli fark olduğu saptanmıştır. Diğer ifadelerde kız ve erkek öğrenciler arasında önemli fark belirlenmemiştir ($p>0.05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin İlaç Kullanım Tutumlarına Cinsiyetin Etkisi
(Table 5. The effect of gender of students' attitudes on medicine use)

İlaç Kullanımına İlişkin Tutumlar	Erkek $\bar{X} \pm SD$	Kız $\bar{X} \pm SD$	t	p
1. İlaç prospektüsünü okurum.	1.86±1.02	1.56±0.77	2.55	0.011*
2. İlaç eczaneden alırım.	1.25±0.64	1.28±0.57	0.36	0.716
3. İlaç kullanmadan önce son kullanma tarihini okurum.	1.86±1.19	1.72±0.98	0.948	0.095
4. İlaç yakın çevremden temin ederim.	3.60±0.98	3.68±1.14	0.544	0.160
5. Evde bulunan ilacı kullanırım.	3.15±1.10	3.31±0.98	1.129	0.260
6. İlacımı prospektüste önerdiği şekilde saklarım.	2.05±1.09	1.82±0.97	1.675	0.095
7. İlacımı ecza dolabında saklarım.	3.55±1.43	3.34±1.48	1.023	0.307
8. İlacımı buzdolabında saklarım.	2.79±1.28	2.73±1.32	0.330	0.742
9. İlaç kendimi iyi hissedince bırakırım	2.38±1.29	2.67±1.23	1.695	0.091
10. İlaç kullanırken doktorun önerdiği süreye uyarım.	2.15±1.11	2.10±1.05	0.394	0.694
11. İlaçla ilgili eczacıdan bilgi alırım.	2.12±1.13	2.38±1.23	1.585	0.114
12. Hastalık tekrarlayınca doktora danışmadan aynı ilacı kullanmaya devam ederim.	3.58±1.12	3.41±1.26	1.019	0.309
13. İlaç kullanırken prospektüsteki süreye uyarım.	2.24±0.99	2.52±1.15	1.910	0.057*
14. İlacın yan etkisi ile karşılaştığımda doktora başvururum.	2.19±1.29	2.22±1.28	0.174	0.862
15. İlacın yan etkisi ile karşılaştığımda doktora danışmadan ilacın dozunu azaltırım.	3.98±1.20	4.13±1.20	0.942	0.347
16. Çevremde aynı hastalığı bulunanların ilacını kullanırım.	4.17±1.10	4.25±1.01	0.567	0.572
17. İlacın yan etkisi ile karşılaştığımda doktora danışmadan ilacı kullanmayı bırakırım.	3.37±1.42	3.53±1.43	0.843	0.400
18. İlacımı aynı saatlerde kullanırım.	2.18±0.99	2.08±0.88	0.754	0.452
19. İlacımı kutusundan çıkararak kullanırım.	2.55±1.46	3.24±1.45	3.543	0.000**
20. Son kullanma tarihi geçmeyen ancak kullanmadığım ilacı yakın çevreme veririm.	3.89±1.16	4.08±1.15	1.224	0.222
21. İlaç kullanımında yakın çevremden tavsiye alırım.	3.42±1.29	3.67±1.16	1.539	0.125
22. Doktora gitmeden kendi başıma ilaç satın alıyorum ve içiyorum.	4.14±1.07	4.16±1.08	0.133	0.895
23. Son kullanma tarihi geçmeyen ancak kullanmadığım ilacı ilgili kurumlara teslim ederim.	4.20±1.14	4.38±1.055	0.184	0.238
24. Memnun kaldığım ilacı yakın çevreme öneririm.	3.32±1.35	3.73±1.24	2.382	0.018*
25. Son kullanma tarihi geçen ilacı imha ederim.	2.05±1.49	1.93±1.44	0.603	0.547
26. İlacımı kutusunu attığım için son kullanma tarihini tespit edemem.	4.30±1.10	4.27±1.06	0.171	0.864

** $p<0.01$

* $p<0.05$

Sd = 236

Erkek $n=84$ Kız $n=154$

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)

Üniversite öğrencilerinin ilaç kullanım tutumlarını belirlemek amacıyla yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre, araştırma grubundaki öğrencilerin yaklaşık yarısı 21 ve daha küçük yaşta; diğer yarısı 21 ve daha büyük yaşta. Öğrencilerin üçte biri kız, geriye kalanlar erkektir. Öğrencilerin tamamına yakını bekârdır ve büyük çoğunluğunun bir sosyal güvencesi bulunmaktadır. Öğrenciler hastalandıklarında

çoğunlukla doktora gittiklerini ifade etmişlerdir. Bunu yakınlarından tavsiye alanlar, hastalığın geçmesini bekleyenler eczaneye giden ve kendilerine bitkisel tedavi uygulayanlar izlemektedir. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde, anne ve babaların çoğunluğunun okuryazar, ilkökul mezunu oldukları görülmektedir. Annelerinin çoğunluğunun ev hanımı babalarının %42.4'ünün emekli olduğu belirlenmiştir. Ailelerinin aylık gelir miktarı 1000 TL ve daha az olanlar %60.5 oranında iken, %39.5'inin ailelerinin aylık gelir miktarı 1001 TL ya da daha fazladır. Öğrencilerin yarısı yurtda, diğerleri aileleri ve arkadaşları ile evde ikamet etmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun sigara ve alkol kullanmadıkları belirlenmiştir.

Öğrenciler hastalandıklarında doktora gittiklerini (%74.8), yakınlarından tavsiye aldıklarını (%17.6), hastalığın geçmesini beklediklerini (%3.8), eczaneye gittiklerini (%2.1) ve kendilerine bitkisel tedavi uyguladıklarını (%1.7) ifade etmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun her zaman ilacı eczaneden aldıkları, son kullanma tarihi geçen ilacı imha ettikleri, ilacı kullanmadan önce son kullanma tarihini okudukları, ilaç prospektüsünü okudukları ve ilacı prospektüste önerildiği şekilde sakladıkları belirlenmiştir. Buna karşın, öğrencilerin hiçbir zaman son kullanma tarihi geçmeyen ancak kullanmadığı ilacı ilgili kurumlara teslim etmedikleri, ilacın kutusunu attığı için son kullanma tarihini tespit edemedikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin çevresinde aynı hastalığı bulunanların ilaçlarını kullanmadıkları, ilacın yan etkisi ile karşılaştıklarında doktora danışmadan ilacın dozunu azaltmadıkları ve son kullanma tarihi geçmeyen ancak kullanmadıkları ve ilaçları yakın çevrelerine vermedikleri belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin ilaç kullanım tutumlarında cinsiyetin etkili olduğu; ilaç prospektüsünü okuma, ilaç kullanırken prospektüsteki süreye uyma, memnun kaldığı ilacı yakın çevresine önerme ve ilacı kutudan çıkararak kullanarak ifadelerinde kız ve erkek öğrenciler arasında önemli fark olduğu saptanmıştır. Bu bulgulardan, genellikle kız öğrencilerin ilaç kullanımında daha dikkatli oldukları söylenebilir.

Araştırma sonucunda, öğrencilerin ilaç kullanım tutumları olumlu değerlendirilebilirse de, bu konunun önemini pekiştirmek amacıyla öğrencileri akılcı ilaç kullanımı hakkında bilgilendirmek için eğitim programları düzenlenerek akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılması sağlanabilir. Bu amaçla akılcı ilaç kullanımının önemine kitle iletişim araçlarında yer verilebilir. Gelecekte çocuklar ile gebelerin ilaç kullanma alışkanlıklarına ilişkin çalışmaların yapılması da bu konudaki eksiklikleri gidermek açısından yararlı olabilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- ANON, (2009). Gereksiz İlaç Kullanımı Genetik Analiz Testi İle Önleniyor! (<http://www.saglik.net/saglik/71143-gereksiz-ilac-kullanimi-genetik-analiz-testi-ile-onleniyor.html>) 04-12-2009. Erişim:15.03.2011.
- ANON_a. (2011). Türkiye'de Kişi Başı İlaç Tüketimi 136 Dolar. <http://www.kobifinans.com.tr/tr/sector/011804/22171.10.03.2011>
- (Kolay İletişim tarafından KobiFinans için Capital Dergisi'nden derlenmiştir).
- ANON_b. (2011). Evde Hasta bakımı. <http://www.egzersiztr.com/evde-hasta-bakimi.html>. (Erişim Tarihi:15.03.2011.
- ANON. (2006). İlaç promosyonunun da Sınırı var.

- http://www.dogaltedavi.net/f95/ilac_promosyonunun_da_siniri_var-5110.html.Erişim:10.03.2011.
- Arpacı, F., Açıklık, C.H. ve Şimşek, I., (2008). Ankara'da Yaşayan Bir Grup Yaşlıların İlaç Kullanım Tutumları. *TAF Prev Med Bull* 7(6):515-522.
- Aycan, N., (2002). Sağlık Sosyolojisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yüksek Öğrenim Vakfı sayı No: 17, Manisa.
- Demircan, D., Çanga, B., Gün, M., Ünal Ç., Önem, İ. ve Akıcı, A., (2010). Üniversite Öğrencilerinin İlaç/tıbbi Ürün Kullanımına Yönelik Tutumlarının Değerlendirmesi. *Marmara Medical Journal* 2010;23(2);276-284.
- Karakurt, P.; Hacıhasanoğlu, R.; Yıldırım, A ve Sağlam, R. (2010). Üniversite Öğrencilerinde İlaç Kullanımı. *TAF Prev Med Bull* 2010; 9(5):505-512.
- Oktay, Ş., (2006). Akılcı ilaç kullanımının genel ilkeleri. *Turkish Journal of Geriatrics*. 15(Özel Sayı)15-18.
- Orak, S., Özen, T. ve Orak, M.E., (2004). Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara Alkol Alışkanlıkları ve Sosyokültürel Özellikleri. *S.D.Ü. Tıp Fak. Dergisi*. 11(3): 1-17.
- Özçelikay, G.; Asil, E. ve Köse, K.(1995). Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin Doktora Gitme ve Doktora Başvurmadan İlaç Kullanma Alışkanlıkları Üzerinde Bir Çalışma. *Ankara Eczacılık Fakültesi Dergisi*. 24(1):21-31.
- Özçelikay, G., (2001). Akılcı İlaç Kullanımı Üzerinde Bir Pilot Çalışma. *Ankara Eczacılık Fakültesi Dergisi*.30(2):9-18.
- Yılmaz, E., Yılmaz, E., Karaca, F., Uçar, S. ve Yüce, T., (2008). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İlaç Kullanma Durumlarının İncelenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 3(8):69-82.